प्रवेश सं० १८१६० विषयः पुराणेतिहासम् क्रम सं०

ग्रन्थकार

नाम द्वारकामाहात्म्यम् (प्रह्लादसंहितायाम्)

पत्र सं० १५ गणनया.

अक्षर सं० (पंक्तौ) ४८ पंक्ति सं० (पृष्ठे) १२

श्लोक सं०

आकारः १०.८" + ४.६" लिपिः दे.ना. आधारः का.

14718

वि० विवरणम् अपू०

पी० एस० यू० पी०—७७ एम० सी० ई०—१६५१—५० ०००

न. ३७८५

Indira Gandhi National Centre for the Arts

श्री ॥ ध्यमहिश्य ? द्वारिस्तंभश्या

निशिता ब्रह्मन् पुरी हेममयी मया। प्रासादस्तंभसोपानवज्रनीलसमन्विताः। तस्यां वसामि संहृष्टस्त्वत्प्रसा
दाच्छुनिर्लयः। तद्भुवाव वचनं तस्य विस्मयाविष्टचेतसः। प्रत्युवाच मुकुन्दस्य प्रहस्य मधुसूदनो। वसंतिनाव काये
वा तेषां संख्याव दस्वाम। यावंत्य [redacted] स्तपुत्राः परिज्ञनं तथा॥ श्रीकृष्ण उवाच॥ नगव नृषोडशस्त्रास्त्रसहस्रालायस्त्वाष्टा
धिकामम। ताभिर्माभ्याइष्टत्रमाविहल्लापिपानः सुता। एकैकस्यां दशासुताः कन्या चैव च का मम सांज्ञा। षट्रूपंचाशा
यहूनांउकोट्य:परिज्ञनं ममात्रोषा:प्रजनतयो ब्रह्मन्। तेषां संख्यान विद्यते। ननु श्रुत्वा वित तयामास किमेतदिति
विस्मितः। अतोस्मि तनवीर्यसध मायामास्रिचपीतिसृतः। अनंतस्य गकिरत्वेप्रवृत्तिं संशयनामि यं। उवास ज
वाचास्वागतं नमस्ताबाहो ब्रूहि किं करवाणि ते। दर्शनेन त्वदीयेन प्रीतिमे तिव मे मनः। श्रीकृष्ण उवाच।
यदि प्रसन्नो भगवांस्तदा गच्छस्व मे गृहे। शिरसा धार्यपादांबु कृपयास्याम: पवित्रतां। उवासा उवाच। अद्ये
मामस्मारस्तर्वस्वं किं मानयसि माधव। नयत्वं यदि मद्वाक्यं करोषि परुषा यथा। एवमस्त्विति वोक्त्वा सप
स्थितः स्वरथेन हि। नंदपुत्रः पार्थस्थितं विष्णुं प्रहस्योवाच नीयताम्। दुर्वासस्तं जानीषे मुंच मा नु हरे स्प
तमानु। त्वं च जार्य तथा चेयं वदनं स्वरथेन मां। श्रीकृष्ण उवाच। तवांयथा गर्वा नीति विप्र कंज्ञोस्मित तथा। त्वया ज
ब्रे

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

(९) वि१ तर वर्थेत्र। १ पार्गे ३५

पा ऽनुनाब्रुलन पापि तो हं स्वां धवः। प्रह्लाद उ॰। ततो नथारथधुर्यं तौ नाम युक्ता देवी स्वकेरथे। ताथ्येवपु
डरीकाक्षं या दिव्या हीय जाथ्यौ। तं दृष्ट्वा देवताः सर्वाः वहमानं हरिं रथे। साधु साध्विति यत्रामंत उच्चुः [illegible] तोसत्र
ये परस्परं। अहो ब्रह्मण्य देवस्य परां [illegible] किंत्र प श्यत। स्कंधे त्वात्तु योधानं। वहते नार्ययास्त। वि
प्रेपरस्परं। अहो ब्रह्मण्य देवस्य परां तुष्टिं प श्यत। स्कंधे न वाहयो [illegible] वहते नार्यया। वि
कीर्यमाण कुसुमैः सुरसंघैर्जनार्दनः। जगाम सरथं गत्वा स प्रायो द्वारकां प्रति। वहमाने रथे
तस्मिन् रुक्मिणी तृषिता भवत्। उवाच लक्ष्मीं वदनी श्रमव्याकुललोचना। अंतः पारपरिश्रिष्टा (ये)
वहंती कोपनं द्विजं। पाययिष्ये त्वोदकं कांतनयमां मंदिरं स्वकं। न श्रुत्वा वचनं तस्याः पादा
क्रांत धरातले। तस्मिन् समानयामास गंगां त्रिपथ गामिनीं। तं दृष्ट्वा निर्मलं शीतं स्त्रुगंधं पावनं तथा
पापोपि पापितादेवी रुक्मिणी जाह्नवी जलं। पीतं तया जलं दृष्ट्वा तु कोप स विप्रसत्तमः। जज्वाल ज्वलन
रुरुवः स शाप परमेश्वरीं। नाम पृष्ट्वा जलं यस्मात् पीतं वच्मि रुक्मिणी। तस्मात्पापनरनानि त्यं जविष्यसि
सिन संशयः। अवियुक्तरथे यस्मात् [illegible] पृष्टे जलं त्वया। पीतं तस्मात्त्वं लक्ष्मी न वियुक्ता त्वं भविष्यसि।
एतावदुक्त्वा वचनं क्रोधसंरक्त लोचनः। परित्यज्य रथं विप्रो भूमावेवावतिष्ठत। प्रह्लाद उवाच। एवं श

मयप्र२

नू १

वा विर्बन्धवनात्रैक्य यत्रात मुनयः स्थि
तां दृष्ट्वा मनुजाः सर्वे वशिष्ठेन समन्विता। नमस्कर्तुं महालार्ग गच्छंती पश्चमास्य व आ
(क्षे) गार्गे दृष्टुकामा हार रूपं श्रिया युक्तं चतुर्भुजं। दृष्ट्वा वशिष्ठ मनु गामायांती सुरवल्लभौ। संहृष्ट मना सा भूस्थिसा धु साध्विति स्था
क्ष वनं वशिष्ठं तत्र तत्र दृष्ट्वा उवाच स्तु। सर्वा ता द्विजाः। अद्यापि सिद्धिर्यां क्रियानि स्पृष्ट्वा द्द मक्षवनं यस्मौ क्रियासमानी। अस्मिन्
लोके स परिहरा। तस्मात्सर्व सु। नत्यर्वस्थानिं लोकगमिष्यति। अस्या दर्शन मात्रेण रव्याति यास्येति मानवाः। किं पुनः स्नान पा
नादिरुचायां नित्यारः परं। नाम व अ वं कुत्वायां गीडाई डिर हरिं परं पुरुष स्कूत्तेन पुरुषं त्र्यषत्रापिनं। इति संस्तुवतां ते
षां हरिरा विर्बन्धव हपीतकोशेयवसनाव नमाला विभूषितः। ह्यदिव्यमाल्यानु लिप्तांगो दिव्यालंकार भूषितः। श्री
५ सनगतां ध्वं दिव्यानेको घनायुधाढ्यौ ल किरीट मुकुटं स्फुरत्मकर कुंडलं। नकाल यप्रदं त्यांतं श्री यसां कमलानु
सुप्रसन्नवदनं घन श्यामं चतुर्भुजं। सपाद सं वाहनपरं लक्ष्म्या युक्तं मनोहरं। तं दृष्ट्वा मनुयः सर्वे तपो किषमसं
न्विता। विष्णु वाविष्णु स सर्वे। किं चतुष्टु वु विदसो वा। एवं संस्तुवतां तेषां विष्णु दीनानुकंपनः। उवाच सुप्रसन्नात्मनमन
न१९ साद्विसत्तमा भूः। सुखं कुमारा स्तुष्टा हं प्रदास्या मियाथ सितं तं लविष्य या शानयुता अस्य दृष्ट्वा मम मायया य
स्मान्मो हार्थिलिविप्रा उलवासी प्रसादितः। तस्मादिदं परंतीर्थ मा [illegible] सर्वदा मम मा ४ ॰ अनुग्रहाय लवतां यज्ञ
कं सुदर्शनं निः सृतं प्रथमं विप्रा उलेलित्यो मम संग्रत। वक्रतीर्थमिति ख्यातं वक्रनाम्ना लविष्यति। ममापि नियतं वामं
लविष्यति महासीर। यक्रस्नानं प्रकुर्वंति प्रसंग नापि मानवाः। वक्रतीर्थे द्विजश्रेष्ठास्तेषां मुक्तिः करस्थिताः। लवं
नापि सदायत्रानिवस्यातु द्विजर्षिभाः। वायुन्मूतांतरि हृस्त्यः सर्वकामस्य दापि [illegible]। प्रह्लाद उ॰॥

(२) मृघो वि व म घ ...

तच्छ्रुत्वा हृष्टमनसः रुचाई सुरपावनीं आविर्भविन्निज हरेः पादो प्रविष्टा वरूणा जयं। अस्मिन्महापापहरा गोमती सागरं
गमा। इत्युक्त्वा भगवान् विष्णुस्त्रिविक्रमन्तरधीयत। सनकाद्या ब्रह्मसुतास्तत्स्तुतस्तत्रस्मा... एवं सा गोमती त
त्र संज्ञाता सागरंगमा ॥४७॥ सर्वपापहरा प्रोक्ता पूर्वगंगा गतिविश्रुता ॥ ॥इति प्रह्लादसंहितायां चक्रतीर्थोत्प
४ त्तिर्नाम पंचमो ऽध्यायः ॥ ॥ऋषय ऊचुः॥ साधु साधु महाभाग प्रह्लाद सुरसत्तम। येन नः कलिमध्ये तु उ
द्दीरीता भगवान् हरिः। वन्मुखक्षीरसिंधुस्था कथेयं ममतां निकाम्। कर्णौ योपिबतां तृप्तिर्मुनीनामपि
जायते। कथयस्व महाबाहो तीर्थयात्रां सुविस्तरां। अस्मात्त्रिस्त्रगं नद्यं च रस्ते यत्र गोमती। तिष्ठन्ति भगवान्
३८ च चक्रतीर्थविलोककः। भवाब्धौ पतितानां स्त्रातत्र द्वारस्य च नदर्शनात्। कृष्णपूजाविधानं च कथयस्व महामते २८
॥प्रह्लाद उवाच॥ गत्वा तु गोमतीरं दंडवत्प्रणामं च तां प्रदद्यात्स्वपाणिपादो च कृत्वा च क्रुद्धा कृत्वा नूं इगहो वाच १२
फलं श्रुत्वं अहो तेस्य समन्वितं। प्राप्तं सुरवः संयतो भूत्वा द्याद्यं विधानतः। ब्रह्मलोकात्समायाता वशिष्ठतनया शुभा। सर्व
पापविशुध्यर्थं दिदाम्यर्घं तु गोमति। वशिष्ठतनये देवि राजन्यार्थ्यं यशस्विनि। त्रिलोकवंदिते मातः पापं मे हर गोमति।८
इत्युक्त्वार्घ्यं द्विजश्रेष्ठाः स्तमाल्यपाणिना। विष्णुं संस्मृत्य मनसा मंत्रमेतमुदीरायतू ॥१०॥ अश्वक्रांता रथक्रांता विष्णुक्रां
ता वसुंधरे। उद्धृतासि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना। मृत्यके हरा मपापं यन्मया पूर्वसंचितं। चायाहतेन पापेन पूतः सं

फु ४

...द्व रमं वारसरः सारसशोभितं। संपूर्णपंकजो स्थितैः कल्हारकुमुदोत्पलैः॥ उद्भव॥ मयो नाम महादैत्यो मायावी लोकविश्रु
...। कृतं तन सरः शुभ्रं तस्य नाम्ना च विश्रुतं॥ गोप्य ऊचुः॥ शीघ्रमानय गोविंदं साधु दर्शय नो च्युतं॥ नयनानंदजननं नापत्रयवि
नाशनं। तच्छ्रुत्वा व च नंता सां गोपिकानां तदोद्धव। हरितः समानयामास सद्रूपं शीघ्रगामिनीः॥५०॥ आयान्तं च रयायेन दृष्ट्वा द
वकीनंदनं। आगमानं सुवपुषा वनमालाविभूषितं। कलकिरीटमुकुटं स्मेन्म करकुंडलं। श्रीवत्सांकं महाबाहुं पीतकौशे
या सासा। आनपत्रस्य हास्यं सुसंच्छन्नं तं हि पुंगवः। संस्तुतं बहिमुख्यैश्च गीतवादित्रनिःस्वनैः। पारगानपादलोकितै
... स्वनो य तं अपश्यद्धं समियुतः सरः सागरचोलितं। तं दृष्ट्वा च तमायांतं लोककातं मनोहरं। प्रियं प्रियाभिरं दृष्ट्वा मुमु
... आत्मे क्रोडतो वसवालोके॥ तपि च या परित्यक्ताः कथं तु दृष्टाभिनिर्घृणो। नातेधमीन सोर्यहं नसन्यत्सु रवमेव व। पिश्मा
...परित्यागात्कथं यास्यसि सज्जनां स्वामिन्न कृपरित्यागः सर्वशास्त्रेषु गर्हितः। तत्र नानुमानेन वीरतत्वं ... वहितं त्वया॥ प्रह्लाद उ०॥
४ ...चा तास्यां विलपितं गोपीनां नंदनंदनः। अनस्य शरणः सर्वविन्नवायाशोलवान्चिलु॥ ६०॥ प्रोवाच सांत्वयन्नित्वं विजिरा स्ताश्च तां
... ॥ अध्यात्मशिक्षया गोपं मनुस्मा आप शिक्षयन्॥ ६१॥ श्रीभगवानुवाच॥ लवतीनां वियागा ऽस्मिन् नहिसर्वमिनाकचित्
वस्यामिकृदयस्य च भूतानाम विशेषितं॥ ६२॥ बलविष्णुस्य च रुद्रस्य च शक्तिराघामहर्षयः। इंद्रियाणि मनो बुद्धिस्तथा सर्वं
... स्तमः। कामः क्रोधश्च लोभश्च मोहाहंकार एव च। ए नतस्सर्वमिराषणमत्रो जोप्यः प्रवर्त्तिता। एन तु ज्ञात्वा महाभाग म
अहं सर्वस्य जगतो ... देवाः सवासवाः ... विद्या मनुजेनाः॥ १२

Indira Gandhi National Centre for the Arts

३ (३)

स्म शोकमनः कृथाः। सर्वभूतेषु मां नित्यं विंतयध्वमकल्मषाः॥ लोः त्वत्तवचनं श्रुत्वा गोप्यो विध्वस्तबंधनाः। विमुक्ताः संशयच्छेत्रा
स्मशोकमनः कृथाः। सर्वभूतेषु मां नित्यं विंतयध्वमकल्मषाः॥ ५ इत्थं तत्र वचनं श्रुत्वा गोप्यो विध्वस्तबंधनाः। विमुक्ताः संशयच्छेत्रा
दर्शनानंदसंप्लुता॥ कृष्णस्य गोपवध्वस्ताः कृष्णदर्शननिर्मलाः॥ अघमेघफलं जन्म अघमेघफलादृशाः॥ यच्चौं परयाम
दर्शनानंदसंप्लुता॥ ऋतुस्था गोपवध्वस्ताः कृष्णदर्शननिर्मलाः। अघमेघफलं जन्म अघमेघफलादृशाः॥ यच्चौं परयाम
जोविंदनागरीजनवल्लभं पुण्यहीनानपश्यंति कृष्णारण्यपुरुषं परं॥ गोप्य ऊचुः॥ नाकिंचिद्वर्षसंयुक्तैर्यदिसंबोधितास्त्व
या। तथापि मायोन्नाप्तिमधुसूदन॥ कृष्ण उ०॥ दर्शनाद्स्य सरसो विमुक्ताशेषबंधनाः। स्नानाद्वसकलान्कामानवा
प्याथ व्रजांगनाः॥ गोप्य ऊचुः॥ अन्यच्छ्रुतप्रभावो हि यरसो स्य त्वद्यात्॥ विधिवद्धि रागन्नाथ विस्तराद्वृष्णिनंदन॥ श्री भ०॥
ल्गवतीनो मया आद्यमघसंज्ञातदर्शनं। तस्मान्मया स हेत्यत्रस्नानं व्यंनियाम न०। यः स्नात्वा परया भक्त्यापि दृनूसंत
पयिष्यति। श्रावणस्य सितपादृशा दश्यां नियतः शुचिः। द्वादशे नवराक्या वमामुद्दिश्य तथापि चर्ने लभते विष्णुबंलोकंपिर्
स्तिः परिवारितः। गहांधकूपपतितं मायापाशशातिर्वतं। मामुद्धर महीनाथ गृहाणार्घ नमोस्तु ते॥ अर्घमंत्रः॥ स्ना २०
वावपरया भक्त्यापि दृनूसनपनिवृत्तः। कृयनि श्राद्धं नपरयापि हल्लस्य समंततः। दक्षिणां च तो दद्याद्गतं रुक्मामवत्रं॥
नवनीतं घृतं छत्रं कंबलाजिनामवत्रं। लवती लिः समंयस्मा संज्ञातं मम दर्शनं। १० आगतव्यं मया तस्मात्स्त्वद्यद्यस्मिन्नृलो
राध। याः स्नानं प्रकुर्वंति सरस्यस्मिन् त्वया त्वगा गंगास्नानफलं तस्य विष्णुलोकं तथाक्षयं। मुक्तिं प्रयांति तस्यैव पितरस्त्रिकु
लोद्भवाः। पुत्रपौत्रसमायुक्तं धनधान्यसमन्वितं॥ ॥इति द्वारकामाहात्म्ये मायासरमहिमा॥ इति कृष्णवचः श्रुत्वा गोप्यः
...मानसाः। तस्मिन्मायासरस्नात्वा विमुक्ताशेषबंधनाः। कृष्णदर्शनसंजातपरमाह्लादसंप्लुताः। ऋतुश्चवचनं १२

श्री

३

...दिवाकरात्तत्ररायनसंक्रांतौ लिंगपूरणके नदि शिवराज्यां विशेषेण संपूज्य उमया महारात्रौ प्रजागरा ...त्रे वापर
...पापकर्मा ... हादा॥ ब्रलनीर्थं उतिं ... तथा शक्ति स्थरंभुवि ... दर्शनं विष्णुना साई मा ... ई रूपं बमात्मनः॥ ... श्यकार
...लगवान्या... ईश्वरः॥ सुमहच्छुं निर्मलं नीरं नलिनीदलशालिनां कृपालिः सर्वतः ... न्नं सरः सार ... लेनातदगा
... ददृष्ट्वा स्वयमेवापि॥ ... विष्णुना साई स्नानस्तु वृषध्वजः॥ तद्वास्तत्सरो दृष्ट्वा ... विष्णुसुरासुराः॥
सर्वे ... संदृष्ट्वा वीद्दंतः पार्वतीपतिं। तस्मात्तमिदं विप्राई ... महत् ... महादेवसरो नाम सुप्रसिद्धं लविष्यति
यत्र स्नानप्रकु[illegible]ते पितृणां तर्पणं तथा श्राद्धं पितृणां ... सगच्छेत्परमां गतिं। सुप्रसन्नाः ... यांति सर्वदिवान
... दर्शनात्पापनिर्मुक्तो महादेवसरस्य च माहात्म्यस्य वतं दृष्ट्वा ... परम ... नं च कारपार्वती तत्र ...
तिम ... गौरीसरस्तिख्यातं सर्वपापप्रणाशनं तत्र स्नात्वा नरो भक्त्या न दुर्गतिमवाप्नुयात्॥ ५० वरूणस्य ततो दृष्ट्वा पवित्रायतनान्वहून् ... कार
प्रजं वंकदावनं स्नात्वा गौरीसर पुण्यं सर्वान्कामानवाप्नुयात्॥ ... सरं दिव्यं विष्णुना ... पुरस्कृतः। नाम्ना च ... रूपं दृष्ट्वा तस्य पापं ... न स्यपूर्वमास्यां यः स्नानं पीपिशाचनः
... दानादि धानं न पितृणां श्रद्धयान्वितः। उत्तमं लोकमाप्नोति गच्छन्गच्छन् नरो वति। प्रदद्याद्दक्षिणां ...

Indira Gandhi National Centre for the Arts

(४)

यज्ञाधिपस्तरो नाम स्तु प्रसि
मान्वितामृगाये स्ववासो सिरन्तानिविष्णु मे प्रीयतामिति। स रोदृष्ट्वा गलेशस्य ससर स्वनराधिपः॥ प्रसादतो॥ विष्णुवर
पराताल ॥ ५॥ तथा तत्र नरो लक्ष्मी मनसोपि दृष्ट्वा देवता। सर्वान्कामानवाप्नोति दृष्ट्वा स तत्र दिगोचरे॥ स मरी चाद्य यः सर्वे आग
च्छंश्चान्त्रा दृष्टो ब्रह्मनंदनः। मंदाकिनी विशिष्टे न समानीता धरातले॥ समानीता धरातले आमरीचाद्यः सर्वे आग
मुः ऋषिपालिता। द्वारावत्यां वने दृष्ट्वा गोमतीं सागरंगमां नीधानि देवतानां वपुण्यान्यायतनानि च। तीर्थं पंचनदं
ऋ: प्रजानां पुतयस्तत्पापं वनघः समाहूता स्तत्र गंगाद्याः सरिदन्विताः। मरीचये गोमती चक्र ब्रह्मणो मंत्रायतनम्। ५०। चेइत्वा
नामगिरस्य पुण्याय उशान्विनी। पावनार्थं हि बक्ती गंगा॥ नावनतानं स्नाना मातला गर्ब ब्रह्मपुत्राय स्थिनः। नामन
स्यतद्यावर्षस्ति हिमस्यातिता पस्या: तस्मान्यां वनदत्तीर्थे सर्वपापप्रणाशनं स्नात्वा तथं मनुजो स्नत्र स्वर्गमो क्षधि लिः २३
दातत्र गच्छामुनि यतो गत्ती नार्थः फलेन दिमात्रणे नेनावविप्रादधारं वैविधानतः। ब्रह्मपुत्रैः समानीताः पंचित्
तोवराः गङ्गा दृष्ट्वा सर्वपापप्रशांतये। तत्र स्नानेन नः वक्रुचापि रूं अनपायन रः। श्राद्धं कुर्याद्विधानेन स्वाद्य
स्यान्वितः पितृ: तो दद्यं सप्रधानं द्विज नया दीनांध कृपणानां च दानं पंच स्वशक्तितः। स सर्वान्कामान्नवाप्नोति
कुलोकंद तो पुत्र पौत्र समायुः परं सुखमवाप्नुयात्। प्रनाया निंग तायवये वकीटच म। गः सर्व
पंचनदे: म३

स कृतापरिषत्रपि पुष्पाः नाम यातिस्तु दृष्ट्वा तः समुद्राव देवारा धितास्तिः भगवान् २

कृतिमायां तिपिनरः स्थिर कुलोद्भवाः॥ ॥इति द्वारकामाहात्म्ये पंचनदमाहात्म्यं नर्ज्ज्ज्ञोऽध्यायः॥ ॥प्रह्लाद उ०॥ ॥
वानमागतां देवं ब्रह्माणं पितरं स्वकं। सनेकाधानमस्कृत्य गृह्य: सर्वे पितामहं। तं दृष्ट्वा लोककर्त्तारं दंडवत्
लिताः क्षितौ विराद् दृष्ट्वा सतनया नंधन्या सूयं वयं तया। मासिद्धिं परमां याता लगे वहृष्टेन नदिनः। शांतपुत्रको
सम्यक् श्रद्धानो ह्मा लघुद्धिलिः। यनाविता मत्ताद्वतस्य उथति किरावः। अनर्वितनीलकाठ पूजां नगकृते
हरिः। तस्मात्स वर्षयात्रेन पूज्यतां नील लोहितः। येन से प्रसीताया लिपूजा रुद्र कृताऽनर्दा तत्र शाचयनं तत्र ब्रह्मपुत्रा
यजुस्तदागदवगोकृ नाताग त्वायो सिद्धेश्वर दर्षयः ७ लिंगं संस्थापयामासुः शिवलिंगं पुरस्कृताः। संस्थाप शिवलिं
गां तस्नानार्थं मुनिसत्तमाः। कूपं च कृत्स्नतः सर्वे ऋषयः शंसितव्रताः। दृष्ट्वा तदमृतं प्रस्थं गलपूर्णं सं निर्मलं संदृष्ट्वा वै४
११ ऋषयः सर्वे साधु इति वा कुर्वन् [illegible] शिवलिंगं दृष्ट्वा लोकपितामहः। तेवायवनं ब्रह्मा प्रीताः पुत्रा नपूर्वकाः तद्
त्वं कृपिपिस संसिद्धि [illegible] तस्मात्सिद्धेश्वर इति ख्यातिं लोके गमिष्यति। समीपस्थितकं तस्य कूपो यस्मषिभिः ५
कृतः। ऋषितीर्थमिति ख्यातं तस्माद्धो कलविष्यति विनास्रादिनावटाः ऋषितीर्थे नसंशयः वाविकेमान संविवकर्मणो
सम्पूतिनं तस्नाना च ऋषितीर्थं शुनस्पातनात्र संशयः॥ १४ स्नानं प्रशस्तं विष्णु वमन्वादि पुनाथवा तथा कृष्णगाघा
माघस्य द्विजसत्तमाः। शिवरात्र्यां वसेयस्तु लिंगसिद्धेश्वरां संदि ता स्नात्वा तीर्थे ऋषिदृते ता किं तस्यान्येन विद्धि द्विजाः॥
उ२ ५

Indira Gandhi National Centre for the Arts

(५)

गयातंगमहात्नागायाः हीवाफलमुत्तमं। अर्धचंद्रविधानेन कृत्वा चकरयोः उच्चारः उंचर्दुमिमं विप्रा योगसिद्धा महर्षयः। ऋषि
तीर्थे च पाप सिद्धेश्वरस्य समीपतः। हत्वा र्धमर्दमालस्य स्नानं कृत्वा यथाविधि। तर्पयित्वा दर्भां अमनुष्यांश्च यथाक्रमं।
ततः श्राद्धं प्रकुर्वीत पितॄणां श्रद्धयान्वितः। तथाव दद्यात् गोदं यादि चश्चाद्य विवर्जयेत्। विशेषतः प्रदातव्य फलानि रस्या
वेतिं च दृष्टैरयामास्य नीवा ... निनानि वाम्प्रप्रधान्यं शालयश्च मनसा वागुडसंयुताः। गंधमाल्यानि तांबूलं वस्त्रा
णि च तथा पय॥ एवं कृत्वा समग्रं च ... नावन्नरो ... यित्वा महादेवं सिद्धेश्वरमुमापतिं। प्राप्नोति जन्म मर्त्यस्य जीवितं च
सुजीवितं। यः स्नात्वा ऋषितीर्थेषु पश्येत्सिद्धेश्वरं शिवं। अपुत्राः पुत्रिणश्चापि पुत्रिणश्चापि पौत्रिणः। निर्धना धनवंतश्च
सिद्धेश्वर नतानराः। २१। कुष्ठी तं याति विलयं सुनेकैव विवर्द्धितः स्त्रावन्मानारथा वापि प्रणतः सिद्धनायकं। पितरस्तस्य तु
ष्यंति तृप्यंति च पितामहाः। ऋषितीर्थे नरः स्नात्वा दृष्ट्वा सिद्धेश्वरं शंकरं। शारदां च विशेषेण पूजनीयं महात्मभिः। यं यं का २४
मायात कामं ददाति परमां गतिं॥ ॥इति द्वारकामाहात्म्ये सिद्धेश्वरमाहात्म्ये पंचदशोऽध्यायः॥ ॥प्रह्लाद उवाच॥ ततो
द्विजश्रेष्ठा गदातीर्थमनुत्तमं। यत्र स्नात्वा नरः सम्यक् गोसहस्रफलं लभेत्। तर्पयित्वा देवांश्च मनुष्यांश्च
यथाक्रमं। श्राद्धं च कारयेत्तत्र पितॄणां तृप्तिरक्षया। गदातीर्थे द्विजा वरां विष्णुना रहस्यपिता। समलं च्यवनो रामः स्नाता विष्णु

६

तिमनुजः कृतकृत्य समुद्भवं सोमग्रहणेनापि यत्फलं सोमनाथके। दृष्टे तत्फलमाप्नोति द्वारवत्यां दिने दिने। पुष्करे का
र्तिकीं कृत्वा यत्फलं वृषीकाटिलिः। तत्फलं द्वारकायां च प्रत्यहं नरनायक। अवंत्यां यत्फलं प्रोक्तं मन्वंतरस्नातं नृप।
तत्फलं द्वारकां गत्वा दिनाकन प्रगायाति। द्वारकायां छिन्नाकनदृष्टा दिवकिनं दनं फलं कोटीउ दत्वा नांव्रतं लकृशातो
नूवं कलौ निवसतां नृप धन्यास्तेषां मनोरथाः। कृष्णदर्शनतृप्त्यर्थं द्वारकागमने मतिः। धन्यास्ते कृतकृत्यास्ते वेधा॥
स्ते लोकपावनाः। दृष्टं कृष्णमुखं यैस्तु पापकोट्ययुतैरपि। एकादशी द्वादशी लोके यः करोति नरोत्तमः। कृष्णस्य
सन्निधौ भूयो द्वारकायाः फलं शृणु। यत्फलं ब्रह्मसंयुक्तिवासारैः कृष्णसंज्ञकैः। रात्रिं दिवा लिराप्नोति द्वारका
यां तादृकमाप्। क्षीरस्नानं प्रकुर्वीत ये नराः कृष्णमूर्द्धनि। शतानां अश्वमेधजं पुण्यं बिंदुना बिंदुना स्मृतं। दुग्धेराहृत्य गुणां
दध्ना दृतं च वस्त्रोत्तरं। धृतनादृत्य गुणां दधि कं बुनावदत्तोत्तरं। पुष्पादकं च वस्त्रो ... वर्द्ध तत्र ... मंत्रोदकं च
भोदकं तीर्थवन्नपसत्तम। रत्नाकरस्य जलतं सन्नवाजिमारवे समं। नायवनीर्थनीरं च फलं यच्छति भूमिप। स्नापनं कृ
ष्णदेवस्य यः करोति स्वशक्तितः। फलं माप्नोति यत्प्रोक्तं निःकामो मुक्तिमाप्नुयात्। कृष्णस्नानाई गात्रं तु वस्त्रेणापरि
मार्जितं। तस्य लक्षा जिनस्यापिलवेन पापमार्जितं। स्नापयित्वा जगन्नाथं पुष्पमालाभिः आराधनं। कुरु तत्र त्रिपुप
उस्वरी... निः कायतं फलं। स्नानकाले तु कृष्णस्य चतुरं हस्तेतु यः। प्रविष्टो नापि कागंधः पापं जन्मयुतं दहेत्।

Indira Gandhi National Centre for the Arts

स्नानकाले तु कृष्णस्य शंखवादीनां च वादिनं । कुरुते ब्रह्मलोके तु वसेत् ब्रह्मवासरं । स्नानकाले तु देवस्य पठेन्नाम
सहस्रकं । प्रत्यहं लभते पुण्यं कापिलं गोशताद्भवं । फलमेतन्महीपाल गीतायाः परिकीर्तितं । गजेंद्रमोक्ष
णेनापि स्तवराजेन कीर्तितं । स्तावं मुनिकृतं नित्यं पठते ध्वनराधिपा तेषामायाति देवश्च सर्वान् कामान् प्रयच्छ
ति । किं पुनर्विहितं पाठं तु स्नानकाले करोति यः । तस्य यद्भवति पुण्यं न शक्नोमि नरनायक । स्नानकाले तु संप्राप्ते कृष्ण
स्याग्रे तु नर्तनं । गीतं च विपुनर्मर्त्याः कुर्वन्ति स्वानसूनि । स्नानकाले तु कृष्णस्य यश्चादृकारातियः । कर
नादनं स्वं युक्तं गीतं नृत्यं प्रकुर्वति । जन्मवान्वशं कुर्वाणाः स्वसमस्तल्पनूतनत्यच्छपान्यक्तं तनधरानाथ
योनियंत्रस्य निर्गमं । नात्र नरापि लभति मातुरं । कनरैश्वरः गुणानुवदंति कृष्णस्य यः कालामनुसंद
यः । वंदनाकृतनिश्चलांकमेन सुगंधिना । विलेपयति यः कृष्णं कर्पूररसमागरुपा । कल्पांतं तु वानविष्णो ३६
र्वसंति पितरः सह । प्रत्येकं चंदनादीनामिंद्रद्युम्न नान्यथा । नानादेशसमुद्भूतैः सुवासैः स्वसंकोम
लैः । धूपयित्वा सुगंधैर्यावपरिधापयति मानवाः । मन्वंतराणि वसते तेन तु स्वर्गां हरेर्गृहा । स्वशक्त्यादि
वादवस्त्रालंकृषणे लूपयंति ये । हेमाजरत्नजैः सुवर्णमणिजैश्च सुशोभितैः । तेषां फलं शतानां य

नरः स्तावासवादयः । जानंति मुनयो निववर्जयित्वा तु माधवं । यर्चयंति कृष्णांगं कृष्णं कलिमलापहं । केतकैः तुलसी
पत्रैः पुष्पमालाभिरुत्तमैः । नाद्य अन्यावचान्यैः कुसुमैर्हरिं नित्यं प्रतिष्ठैः । एकैकं तु पत्रशाश्वतगोदानश्चानसं
मितं । ये तु अर्चयंति नराः पूजां स्वयमास्थाय रुक्मिणीपतेः । क्रीडंति देवना लोके मन्वंतरशतानि च । पुनः स्तुलसीपत्रैः कोमलैर्म
जरीयुतैः । पूज्यते सत्र वाद्यैः स्तु कृष्ण । विकिनंदनं । यागतिर्या गतिर्यज्ञयुक्तानां या गतिर्यज्ञशीलिनां । या गतिर्दीनस्त्री सा
नां या गतिस्तीर्थसेविनां । यागतिर्मोक्षकामानां द्वादशीव्रतवर्तिनां । कुर्वतां जागरं विष्णोर्नृत्यतां गायतां फलं । वैष्णवानां
जलक्रानां यत्फलं वेदवादिनां । पठतां विष्णुवंशास्त्रं वैष्णवानां तु यच्छतां । तुलसीमालया कृष्णं पूजितो रुक्मिणीप्रियः ।
फलानि तन्महीपाल यच्छति नात्र संशयः । यथा लक्ष्मीप्रिया विष्णोः तुलसी वर्तनाधिका । हारका यां समुत्पन्ना विशेष
फलाधिका । यत्र न तस्थितो विष्णुस्तुलसीदलमालया । पूजितो द्वारकापुण्यं समग्रं यच्छानकालो । पानीयकेनका
पत्रैः कृष्णं कलिमलापहं । पात्रपत्रस्यामलस्य फलं यच्छति नूतनं । यावत्यन्मालतीपुष्पैः कृष्णं त्रितनुयानस्थं रात्रिमा ना
स्वं १ नास्ति संदेहो यत्फलं दुर्लभं हरिः । ऋतुकालोद्भवैः पुष्पैर्यावीयनरुक्मिणीपतिं कामान् सर्वानवाप्नोति
दिव्यानन्यांश्च मानुषान् । कृष्णागुरुणा चंदनेन कृष्णं धूपयंति कलौ नराः । सकर्पूररसनाडंद्रेण तु ल्पालगं
तिन । साज्येन गुग्गुलेनापि सुगंधेन जनार्दनं । धूपयित्वा नरो याति पदं रूपसदाशिवं । यावद्दहाति महीप

Indira Gandhi National Centre for the Arts

तात्पिरण्यं उक्तं विशेषतिशाश्वते

ल कृष्णस्याग्रेतु दीपकं । पानकं सर्वमुसृज्य ज्योतीरूपं लभेत्परं । द्वारे कृष्णस्य यो नित्यं दीपमालां करोति हि । सप्तद्वीपाव
तीराजा द्वीपदीपफलं लभेत् । निवेद्यानि मनोज्ञानि कृष्णाग्रे तु निवेदयेत् । कल्पांतं तृप्तिमाप्नोति तेनस्यैव सुफलाशु
मनोरथाः । तांबूलं चैव कर्पूरं सपूगं नरनायक । कृष्णाय यच्छते यो वै पदं तस्य त्रिदैवतं । मनी रंकर कोपमं
कुलं कृष्णाग्रतो न्यसेत् । नकल्पांतरसायण दाक्षवीति नृपं नामतः । घंटानना स्यवास्तंतादासु लेख्यामात
रिघना । देवदेवेशस्य राग इक्ष्वाकुरुत्तम वीरा रत्नं तक्षुलेयमलोकतु वास्मतेन नरको दृश्यः । वायुलोकान् मसी
पालपुनर्गति न विद्यते । कृष्णाब्जमनि यः कुर्यात्सुरूपं पुष्पमंडपं सपुष्पकविमानेस्तु क्रीडते का टिलिदि
विवत्सरे भेरवातन यः कृष्णस्तोपानसः । तस्योत्तमांगदाबराग्नुवातस्तमुखेन वा यः कुर्यात् कृष्णस्तु ३७
वने कदलीस्तंभशोभितं । हेनंदानवास्परायुक्तः स्यागतंस्तस्यादवराहां कृष्णाल यं प्रकुरुते तपानां
कालि स्वच्छशालितं आदर्शैः सूर्यलोके तु वासस्तेषां नामदंनी धूपं बंदनमालां तु कुरुते कृष्णसद्मनि ।
देवकन्यावृतैः लक्ष्मी सिवतेसुनायक । धर्ममारोपयेत यस्तु प्रासादोपरि नाक्तिनः । तस्य ब्रह्मपदे वा
सः क्रीडते ब्रह्मणा सह । प्रांगणं वस्त्रे कोपेतां स्वास्तिकैश्च समन्वितं । देवदेवस्य कुरुते क्रीडते तु व

नत्रये । यो दद्यात्पुष्पप्रकरं मंडपे रुक्मिणीपतिः । देवोद्यानेषु सर्वेषु यावत्क्रीडति निर्भर प्रासादं कृष्णदेवस्य
विक्रेकर्म करोति यः । विस्मानरुद्रलोके तु यावत्तिष्ठति सागरा । दद्याद्ब्रह्माहृदयं यस्तु कृष्णे परिनास्थरा । वस्त्र
त्योमलोके तु यावत्तिष्ठति ध्वारकां छत्रं वकुशलांकं तु कलसरी वस्त्रगुंठितं दिव्यरत्नेश्च संयुक्तं हेमदंड
समन्वितं । यः प्रयच्छति कृष्णाय छत्रलक्षार्बुदैः वृतः । प्रावृतस्तु मारे स्वर्वैः क्रीडति पिटलि सदा दद्या
न्नरविमानं तु कृष्णाय नरनायक । मुकुतो धनादनिवबसत्त्ब्रह्मवासरं । कृष्णाद्दर्यदिकं सर्ववर्ज्जनं कृष्णसंनि ।
आरात्रिकं प्रकुर्वीत गोमादत्ते कृष्णसंनिधौ । दीप्तिमंतं सकर्पूरं कारात्यारात्रिकं नृपः । कृष्णस्य वसाति लोकेषु
पकल्पानि मानवः । शंखं कृत्वा तु पानीयं त्वामायके रोवोपरि । संनिधौ वसते विष्णोः कल्पांतं क्षीरसागरे । एवं क
वा कृष्णस्य यः करोति प्रदक्षिणां । पठन्नामसहस्रं तु स्तवमन्यत् पठं नृपः । सप्तद्वीपावनी पुण्यं लभते तु पदेपदे
कुर्यात् दंड नमस्कारं च स्वामि धायुतिः समं । कृष्णसंतोषयेद्यस्तु गीते मधुरस्वरैः । सामावद फलं तस्य
जायते नात्र संशयः । यान्नृत्यति प्रहृष्टात्मा लावित्तिसुलक्षिनः । अनिर्दहति पापानि मन्वंतरशतान्यपि
श्रीगतो महालक्ष्मीकं यतिस्तु स्तवकाव वनं प्रत्यहं लभते पुण्यं कपिलाशतदानजं । कृष्णस्य कुः साम गीतिर्वाहि
संतोषयंति । नाताकल्पांतं ब्रह्मलोकेतु तवसंति द्विजोत्तमाः । योगशास्त्राणि वदंतो न्यायागिनः कृष्णसंनि

Indira Gandhi National Centre for the Arts

(८)

शिवा

ये पठंति रविबिंबे उत्तरायणे त्रिसंध्यं हरेः। गीतानामसहस्रं च स्तवराजमनुस्मृतिं। गजेंद्रमोक्षणं वापि कृष्णस्यानु-
वृत्तिकं। श्रीमद्भागवतं शास्त्रं पठंति कृष्णसंनिधौ जलक्रीडितियुक्तं क्रीडितं या गिरिसन्निधौ(?)। यः पाठमाचरि-
तं। सारं व्याससत्याख्यितं पुराणानि महीपाल स प्राप्नो मुक्तिं न संशयः। द्वादशीवासरं प्राप्ते एवं कुर्वंति भूमिप। गीत-
कीर्तसूक्तस्तोत्रपुण्यं यच्छंति क्रूरावं(?)। गोगारकोटिगणितं पुण्यं लभंति भूमिप। वसतां द्वारकायां वै प्रत्यहं ज-
लनफलं। गोमतीनीरपूतानां कृष्णकृतावलोकिनां। दर्शनात्तानके यांति तेषां वर्षशतानि तं। धन्यास्ते मानुषा
लोके गोमत्यब्धिवारिणा। तर्पयंति पितॄन्देवान्गवान्द्वारावती कालो। गंगाद्वारे प्रयागे च गंगायां कुरुजांगले।
पुष्करे च प्रभासे च श्रीस्थले शुक्लतीर्थके। स्नानेन पिंडदानेन पितॄणां तर्पणेकृते। तृप्तिर्भवति भूपाल तथा गो-
मतीदर्शनात्। याजने बहुलिस्त्विरश्च न गोमती तिनवस्यति। चांद्रायणसहस्रस्य फलमाप्नोतियन्नतः। ध- २८
न्या द्वारवती लोके वहते यत्र गोमती। स्वयं तिष्ठति यत्र नित्यं रुक्मिणीवल्लभः। स्नानं तत्र गोमतीनीर
कालापापेन मास्ति नाः। भविष्यति कथं तेषां पापबंधस्य संक्षयं। निर्मिता स्वर्गनिश्रेणी कालोत्काष्ठानु पावना
गोमती। मनसः प्रीतिजननी जंतूनां नरसत्तम॥ न दृष्टं स्वर्गसोपानं दृश्यते गोमती समं। सुखं दृश्यते
पुंसां स्नानमात्रेण मोहदं। गोमतीनीरसंवृत्तो यत्र गर्जति सागरः। तत्र गत्वा नरश्चापि कृष्णं तिष्ठति

…यच्छंति पूजितो हरिमोहं तां पुरीं को न सेवयेत्। यत्र ब्रह्मांकिता मन्यीतिष्ठं
…पापनाशाय तां पुरीं को न सेवयेत्। अयोध्या पुरी लोको(?)ऽन्यदानवरहसा। शरणं दवनादीनां
…या स्मृता कलिकाले उपुण्यपापस्य संक्षयं। कृत्वा यच्छंति निर्वाणं तां पुरीं को न सेवयेत्। स्वजते
गोवि… सो देवकिनंदनः। कर्मणा मनसा वाचा तां पुरीं को न सेवते॥ श्रीमार्कंडेय उवाच॥ शृणु राजेंद्र वक्ष्या-
…मुच्यते नरः संसारबंधनैः। अवंतिविषये पूर्वं ब्राह्मणो वेदपारगः। वेदशर्मेति
नकश्च पापप्रणाशिनी शुक्लायां मुक्तो… नान्यं ध्यायेत् विना शिवं। दानं व्रतं नान्यत् न करोति नर-
विख्यातः शिवभक्तः सदा नृप। मनसा कर्मणा वाचा… विना चतुर्दशी राजन्नान्यदेवसमुद्भवं। यत्र यत्र शिवक्षेत्रं यत्र तीर्थं शिवं
धिप। नोपवासं हरिदिने कुरुते न व्रतं हरेः। विना चतुर्दशी… प्रतिवर्षं च कुरुते सोमनाथस्य दर्शनं। न जानाति विशेषणं सोमपर्व-
करे। न गच्छति राजेंद्र विष्णुं गच्छति न हि। प्रति वर्षं च कुरुते सोमनाथस्य दर्शनं। गतानि तस्य राजेंद्र शिवभक्तिं प्रकुर्वतः। कदाचित्सोमपर्वे तु ग-
नारक्षरा॥ एवं प्रकुर्वतस्तस्य नव वर्षाणि सप्त नि। गतानि तस्य राजेंद्र… गताः कृष्णपुरीं सर्वे दृष्ट्वा सोमोऽकरं प्रत्ये-
तौ सोऽसौ मनाय कं। नानाराष्ट्रात् महीपालस्य रथ्या वै नानाश्च मानवाः। गताः कृष्णपुरीं सर्वे दृष्ट्वा सोमो… प्रतु
स्नात्वा तस्ते(?) ग्यंदेवशर्मा निगतो द्वारकापुरीं। शिवादृते नान्यपरं तीर्थं नाहं मन्ये जगत्त्रये। नान्यो देवो मया ज्ञातः ईश्वरो
न्नायका त्वा। विना विवेकं उवाच रामः शिवं। नान्यद्द्वारकापुरी। अन्यस्मिन्दिवसे राजन्नागच्छतः स्वजनं हंप्रति

८२ मा पा ३

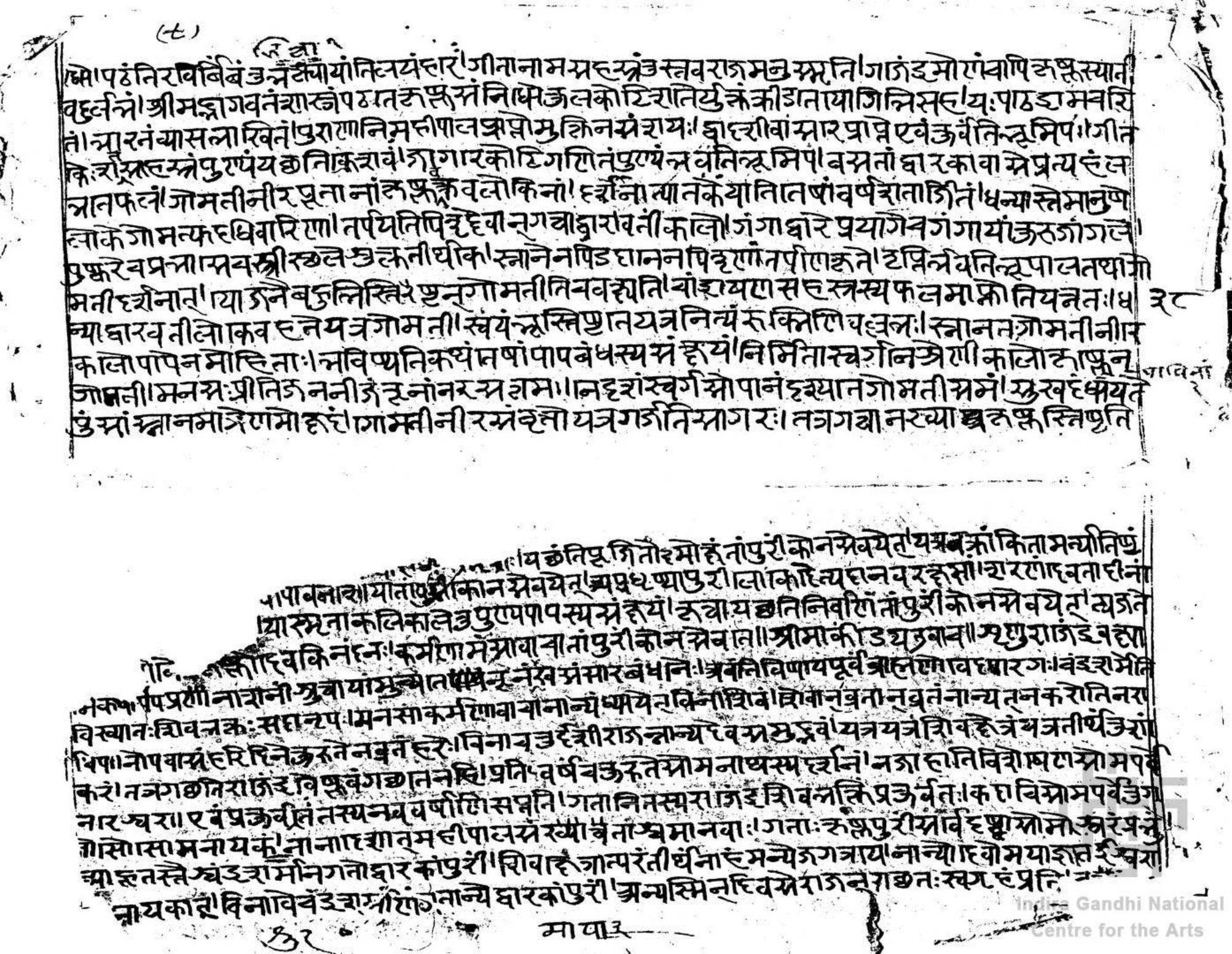

...पुर...नः। पुण्यास्यति गति नूनं प्रानवं:॥ शायष्यति। ...कु॥ हारं कि विद्धां नानां ...
दिनि। प्रायश्चित्तं विना पुत्र ... विधसं तां पापं न गच्छति नूनं पुनर्जन्म न गच्छति प्रायश्चित्तं नीसदापुत्र

...प्रवं द्वा॥ मीपि नामतः॥ प्रनष्टं नामतः भार्याः। हतन्हामा नीवनीषाणां। दृष्टा स्वप्ने मतारोद्धं...
...पिनः। वंदुशामितबाच॥ कथं यं विद्धता कारणं हृता बलया बतः। पृथ्वी समुद्भवा जीवान दृष्ट्वान क्रनामया।
नजगुः॥ मान्यं गरूविप्रं इनन पूर्वपि नामतः॥ आयाताः चक्रमीप्य समदन्ता दुःखपीडिताः। वंदुशामित्रमाइ
पृदत्तं नपस्त पूर्वं लवद्धिर्मनि नामाहे। प्रतद्वेकारणं किं स्यान्न लदतो विस्मायामम। प्रनाजगुः॥ सुतपुत्रप्रवह्या
मिप्रनयो नस्तुकारणं। वासरं वासुदेवस्य सदा विद्धं कृतं पुरा। प्रतचेतनस्प्राप्तम स्मालिसुतपुत्रकः।
विशेषण कृतं रात्रौ अविद्धं जागरं हरेः। पुनस्त्वं च विशेषेण शिवलक्षिवलाञ्छितः। नरता कशावलति
कृतं वासरं हरेः। पतनं नरकं घोरं नविष्यति न संशयः। चयाम हृनम्मोदितायाव दाह्यं यन्मंप्रवं वेद्श
न॥ ~~...~~ मेश्वरः। पूजनीयो महान्तकाचेनान्येसंनि दैवताः। भूलोंतन्मरवाप्रशास्त्र
...प्रतापासु दिवा समुद्धृतं गां सादतज्ञरावरं तस्मान्मूलं परित्यज्य शारवां नैव चीयन बुधः। २०
यंत्रैलोक्याधिपतिं हरिं नहिनां यन कुर्वंति स्मग्यक्तो देव इशो विनं सजाल्पं तन मोदहः
...नत्रो भास्करी नपनामदौ। प्रनवं यन कुर्वंति सत्याल्पं वासरं हरेः॥

...प्रधा प्रय माकूत विस्तृत ... श्वार ... वोमाद श्वरः॥

या२व२

॥द्वये सा प्रेरा कामग्निविवर्जिता। विशेषेणाञ्च विशाखी मूलदीनां प्रशस्यते। विशाखेव उत्तरतीयायां पूर्वविद्धां करोति यः। तव्य
।ज कृत्यानि कथ्यन्ते निव पिनाम हः। यत्रादिवा न गच्छन्ति कथं न अपि नाम हः। तस्मान्न कार्या हन्ती पूर्वविद्धा बुधैरपि। कूरन यदि
नाप्रनवं शास्यतं मुनानोपयाति कृतिः पुण्यः बहुलिस्त्रीर्थामवितेः। दृष्टा स्वप्ने सोमाशीवसाग्निकिः पूर्वस्यं युनाः। कन्विया
स्तेन स्तुमनुरा द प्रजापतिः। दृष्टी वपूर्णमा शीवपित्रोऽयं वसरं दिनां पूर्वविद्धा मकुर्वाणो नरकं प्रतिपद्यते। हयाद्येउ पुनः
।नकाल व्यापिनी तिथिः। श्राद्धं तत्र प्रकर्तव्यं न्नासशुद्धिरकारणं एतैः प्रकारैः। प्रतन्वं विप्रादीनां तयान्तु वि। निरीहधर्मेशा
णे कार्यं विद्धिनमान्मनः। यथोक्तं मनुना पुत्राव दातिल्पीष्याकारिलिः। ननःप्रमाणं कर्तव्यं ... ध्यालाव न प्रल
श्रोमनाथं उयात्रां कृत्वा न गच्छति। कथं स्य दर्शनाथ्यनस्य किं लवात फलं कथ्यते परमा... रिरी श्वरस्य शता।
ते नात्र कर्त्तव्यो यथा शंकुस्तथा हरिः। कुस्तुस्य सोमनाथस्य नामरं दृश्य नकविनु... श्री सोमपस्य संप्र
॥ रोल्ल दर्शनायात्तस्मा दुल्लयनः पुत्रगंतव्यं नात्र संशयः। दृष्ट्वा सोमेश्वरं देवं गंतव्यं द्वारं द्वारकापुरी प्रत्ताय सोम
।थस्य लिंगमध्ये व्यवस्थितः। स्वयं तिष्ठति कुएपा...त्रोगंग ज्ञातिकश्यावः। दृष्ट्वा सोमेश्वरं देवं द्वारकां निव
रतनं नरके घोरे पितामहसलविष्यति। विशाणपएवयावच्यनकृतं द्वादशीव्रतं व्रतं कृतं ...
नचद्धिः द्वादशीव्रतं॥ प्रनाजगुः॥ अविप्रस्तु जोदिचाहः सुकमाया विमोहिताः। कारापि ताद्विउाकि श्वप्र
तोः। दत्तं तन्नं कृतं जप्तम स्माकं विफलं कृतं सुप्राप्ता प्रनयो निं उशराल्या तद्वा द्वादशी ...

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

रंकशावप्रियं । तेषां पितामहाः स्वर्गात् प्रेतत्वं यांति पुत्रक ॥ वंइशार्मोत्पवाव ॥ प्रेतत्वं नाशमायांति कथं व
...। कर्मणा केन तत् ब्रूतयद्वाहं प्रकरोमि नन्तु । प्रनाळशु ॥ मागयांमा प्रयागे तु पुष्करे कुरुजांगले अर्बुद
यां मथुरायां न वा बुद्रि । न वान्यत्रीर्थलिहे तु वर्जयित्वा च गोमती । गंगासारस्वतं चित्रं नर्मदां नैव पुत्रक
दृश्यं गोमतीनीरं काले । प्रेतत्वनाशनं गोमतीनीरदानेन कृष्णवक्त्रावलोकनात् । प्रेतत्वं नाशमायाति तत्पितृ
कलौ युगे । प्रेतत्वं वर्जितानां तु गोमतीनीरदानतः । विना पिंडप्रदानाद्यैर्मुक्तिर्भवति निश्चिता स्वतीं दृष्ट्वा मुखं त
कृष्णस्य दशमीवध संप्लवं । पापं प्रणाशमन्येति पुनर्नक्रियतयदि । गोमतीनीसंपर्क [illegible] कृष्णवक्त्रावलोकन
...यांति पापानि जन्मकोटिकृतान्यपि । वृथा सन्यासिनां पुण्यं वृथा च वनवासिनां । [illegible] कृत्वा सर्वं विष्णोः न्यं
तं यदि पुत्रक ॥ तस्मात् पुत्र सुखं पश्यप्रसर्विद्धसमप्रलं । कृष्णस्य द्वारकां गत्वा यथा [illegible] गतिर्नजीवितं विफ ४
संवीजातं सुकृतं यघपार्जितं । तद्यर्थं सकलं जातं विना केशवद्वासरात् । विना केशवपूजायां यात्रां करोति यन्नरः
तत् पुण्यं विफलं जातं । प्रेतयोनिं गमिष्यसि संप्रसंति च पुण्यं तु द्वारकां कृष्णदर्शनात् । नविष्यति नमोदत्ता
फलदधि संगमे । दृष्ट्वा स्नात्वा मे यशोदे वं कृष्णं यदि न पश्यति । यात्राफलं न चाप्नोति । वदान्य वंस्यचरीयं [illegible] शिवः ॥
...निंदशाय कृतं कृष्णदर्शनं । एतन्मूर्ति निर्भ दशमम कृष्णस्य नोनरः । दृष्ट्वा मां द्वारकां गत्वा कर्तव्यं

का०द्व०९

द्वावि.मा. २ द्वा२

~~गृह्णतीति नैवं दद्योदः कृतं कृष्णदर्शनं~~ । दृष्ट्वा तु मापश्येत् यात्रातीव महाफला । कृष्णदर्शनपूतात्मा योमांपश्य...
स्य पुनरावृत्तिर्भिमलोका अवैष्णवाः । इत्यादेवदेवशः स्वयं सोमतिः पुरा विप्राणां अग्रे मस्मात् लिवदनंपुष्कर सुलभस
तु यांत्रो प्रमाणार्थं कृतं कृष्णदर्शनं । अन्यथा पास्यमे योनि पिशाचीया च मे दृशी । कृतापरा[illegible]पिय यत्कृतं कृष्णदर्शनं । मुच्य
ते त्रास्ता संपाद्दशापापैर्जन्मायुतैः कृतैः । पूजितानादेवादेवेशे कृष्णोरवकिनंदने पूजिताः देवताः सर्वब्रह्मरुद्रजगादिकाः
विकृष्णस्य शुजायां रुद्राद्या त्रिदिवौकसः । पूजितानि च कुर्वंति तुष्टिं पुत्रपितामहाः । तस्मात् द्वारवतीं गत्वा कृष्णस
स्य दर्शनं । प्रेतयोनि विनिर्मुक्ता यास्याम परमां गतिं । गोमतीनीरमानानि यस्यांगानि कलौ युगे । न ते योनिमा[illegible] निर
तिदृष्टं मुनिर्लारवनत् । नाडिलापाद युग्मेन गोमतीरं नीर विप्रैषः । अगतीनां प्रकुर्वंति गतिं विवृत्तवासरं । यः पुनः कुरु तिर्य
ते श्राद्धं गोमत्याः दधिसंगमे । पितृणां जायते तृप्तिर्यावदाहूतसंप्लवं । गंगासागरे च गंगायां सर्वतीर्थेषु यत्फलं । वासरे
केन तत् पुण्यं द्वारकां कृष्णसंनिधौ । यत्फलं त्रिदशो दृष्टैः सर्वतीर्थसमुद्भवं । तत्फलं लभते सर्वं द्वारकायां दिने दि
ने । तीर्थकोटिसहस्राणि स्तुवंति । श्राद्धेस्तु यत्फलं । पितृणां तत्फलं प्रोक्तं गोमतीनीरतर्पणात् । यतीनां भोज
नं यस्तु यच्छते कृष्णसंनिधौ । सिक्थे सिक्थे लावप्रीतिः पितृणां युगसंख्यका । कौपीनाच्छादिनं च्छत्रं पादुकां च कृ
मंडलुं ददाति सन्यासिनां याति स प्रकल्पानि तत्पदं । धन्यास्ते मानवाः पुत्र वसंते स्वप्नवादयः । द्वारकायां गलि

Indira Gandhi National Centre for the Arts

निवसंति यत्र योगिनः॥ त्रिकालं ये प्रपश्यंति मुखं कृष्णस्य नित्यशः। न तेषां पुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि। या नारी
विधवा स्त्री वा कुरुते द्वारकाश्रयं। कुलायुतसहस्राणि नयाति परमं पदं। पुत्रेणापि हि किं कार्यं निर्गतं द्वारकां पुरीं। ब
न्या पुत्रशतान्विका धन्या कृष्णपुरीवासतः। कृष्णं कृष्णपुरीं गत्वा यो वीक्षेत तुलसीदलैः। प्राप्तं जन्मफलं तेन ना
रिनाः प्रपितामहाः। तुलसीदलमालां तु कृष्णोत्तीर्णां तु यो वहेत्। पत्रे पत्रेऽश्वमेधानां दशानां लभते फलं। तुल
सीकाष्ठसंभूतां यो मालां वहते नरः। फलं यच्छति दैत्यारिः प्रत्यहं द्वारकोद्भवं। निवेद्य तु तुलसीमालां तुलसीका
ष्ठसंभवां वहते यो नरोत्तमः। स्यात् तस्य नैवास्ति पातकं। सदा प्रीतिमनास्तस्य कृष्णो देवकिनंदनः। तुलसीकाष्ठ
संभूतां यो मालां वहते नरः। प्रायश्चित्तं नरस्यास्ति नाशो वं तस्य विग्रहे। तुलसीकाष्ठसंभूतानां यो मालां
वहते नरः। तुलसीकाष्ठसंभूतां शिरसा बाहुकूर्परयोः। न पातयस्य मर्त्यस्याहादस्य सदा हरिः। तुलसी
काष्ठमालायां भूषितः पुण्यमाचरेत्। पितृणां देवतानां च कृतं कोटिगुणं कलौ। तुलसीकाष्ठमालायां प्रेतराज
स्य दूतकाः। दृष्ट्वा नश्यंति दूरेण वातोद्धूतं यथा दलं। तुलसीकाष्ठं गृहे यस्य सपात्रं पुष्पं मधाद्यं वा लभते न कृत
चैवापसंक्रमणं कुरुते नरः। श्रुतं पुराणमस्माभिः कथितं ब्रह्मवादिभिः। तस्मान्मालां च याधारयेत् तुलसीकाष्ठसं
लात्र स्यादृशं दृष्टिकामु[illegible]म्मिकं च यं ब्रह्मण्याद्धीयतां निवर्तितः कृष्णेषु नित्यला तुलसी

काष्ठमालायां भूषितो लभते नो यदि दुःस्वप्नं दुर्निमित्तं च भयं शात्रवं क्वचित्। कृत्वा विनीयते नान्याश्रयं यान्ति विप्राथवा स्त्रियः॥
जीवन्मुक्ताः कलौ दयाकुलकोटिसमन्विताः। धारयंति न ये मालां हैतुकाः पापमोहिताः। नरकान्न निवर्तंते दग्धाः
कोपाग्निना हरेः। उन्मालिनीं वंजुलीं वक्रिस्थ शांपरूवईनीं। यथा पुत्र प्रकर्तव्या उयंती विजयाख्या तथा कृष्णप्रि
सा प्रोक्ता। कृष्णस्यातीव वल्लभा। कृता कलियुगे पुत्र द्वारकापुण्यदायिनी॥ इति स्कंदोपपुराणे श्रीद्वारकामाहात्म्यं॥ ३२
॥ ॥श्रीमार्कंडेय उवाच॥ पितॄणां प्रतुष्टाणां श्रुत्वा वाक्यं महीपाल। वंद्यमोदितः श्रेष्ठो द्वारकां समुपागतः। रुक्मिणीस
हितः कृष्णो यत्र तिष्ठति प्रत्यहं। यत्र तिष्ठंति तीर्थानि तत्र यातो द्विजोत्तमः। तिष्ठंति देवता यत्र मुनयो योगवित्तमाः। या पुरी
सिद्धगंधर्वैः सेव्यते किंनरैर्नरैः। अप्सरोगणगंधर्वैर्द्वारका सर्वकामदा। स्वर्गारोहणनिःश्रेणी वहते यत्र गोमती। सा
पुरी मोहदा नृणां दृष्ट्वा विप्रवरेण हि। यस्याः सीमां प्रतिष्ठस्य बलदेवस्यादिपातकं। नश्यंति दर्शनाद्देवतां पुरी। कानने
वयेत्। गोमती सहिता नित्यं क्रीडति यत्र सागरः। वंदस्व मगिनस्तत्र कृष्णं तिष्ठति यत्रावै। दृष्ट्वा द्वारवतीं पुण्यां मुदं प्रा
प्तो द्विजोत्तमः। गत्वा कृष्णपुरीं विप्र गोमतीं वीक्ष्य सागरं। मेने कृतार्थमात्मानं जीवितं यौवनं धनं। दृष्ट्वा कृष्णपुरीं रम्यां स
ष्णस्य मुखपंकजं। धन्योऽहं कृतकृत्योऽहं सलाज्योऽहं धरातले। दृष्टं कृष्णमुखं पुण्यं रुक्मिणीं द्वारकां पुरीं। तीर्थकोटिस
हस्राणि सेवितैः किं प्रयोजनं। पुण्यसहस्रसहस्रैस्तु प्राप्ता द्वारवती मया। सुज्ञाविज्ञाय मासेऽस्मिन् संप्राप्ता मधुसूद

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

पवित्रयामो हितेन। चिन्तितं तव पूजनं मया पापेन देवेश शिव लिङ्गस्मास्थिता।
नी। द्वादशी। सुतिस्पृशो नाम पापको टिहराया वरा। धन्याः सर्वे मनुष्यास्ते विश्वाखे मधुसूदनी। संप्राप्ता त्रिस्पृशायै
स्तु बुधवारेण संयुता। नयाः द्वितिन लद्धिस्तु नवादिः तीर्थ सेवनैः प्राप्यात तत्फलं निवया द्वादशी द्वारकां नरणां एवमु
क्ता द्विज श्रेष्ठो गोमती तट माश्रितः। उपस्पृश्य यथान्यायेश्वरस्तु दृष्टेन कर्मणा। चक्रतीर्थ समासाद्य शिलाश्च कांकिताः
(१२) सुलाः पूजिता पुरुषसूक्तेन यथोक्त विधिनो प्रा। शिवपूजा कृता पश्चात् पिष्टवा कर्म मनुस्मरन्। दत्वा पिंडो दके सम्यक्
पितृणां विधिपूर्वकं। कृतं कृष्णस्य विधिना हरी। राद्विस्नपनं नृपः। विलेपनं च वस्त्राणि पुष्पांदीपं सधूपकं। निवेद्यानि म
नोज्ञानि कंदमूलफलानि च। तांबूलं च सकर्पूरं कृत्वा नीराजनादिकं। प्रदक्षिणा नमस्कारं स्तुतिपूर्वं पुनःपुनः। क्षमा
पयित्वा देवेशं चक्रे जागरणं ततः। या मत्राय व्यतीता न च वेङ्कटशर्मा उवाच। ह्यातुरस्य च दीनस्य शृणु कृष्ण वचो मम।
संसारार्णवमग्नानां च मे कुःशरणं नृणां चत्वारं बुजलक्षानां न दुःखं पापिनामपि। किं पुनः पापहीनानां द्वादशीस्नावि
नान्नृणां। दशमी विधकुंपापं च दिने मम पूर्वजैः। यत्कृतं नाशमायातु चन्द्रमाः प्रगाजनार्दन। आविद्धं तद्दिनं कृष्ण यत् ४२
कृतं जागरं प्रभो। तत्पापं विलयं यातु लवणं तु यथा जले। अविद्धं वासरं यस्मात्कृतं ममपि नामादिः पितृवंतन
संप्राप्तं महादुःख प्रदायकं। यथा प्रेत च निर्मुक्ता मम पूर्वे पितामहाः। मुक्तिं प्रयांति देवेशो शिवलिङ्गसमाश्रिता। १५
तव लिङ्गि कृतानि च न कृतं तव वासरं। न दृष्टा द्वारका कृष्ण न स्नाता गोमती जले। न दृष्टं पादपद्मं च वदीयं माहृत्सा

१ तस्य दृष्टुजनं तव पंचलाङ्गिनो पावितेस्या तु मोक्षपावातर
पकं। न कृता द्वारकायात्रा दृष्टा सोमेश्वरं प्रभुं। विफलं सुकृतं जातं यन्मया समुपार्जितं। मत्पूर्वजैन कथितं सर्वतो
यकं। न कृता द्वारकायात्रा दृष्टा सोमेश्वरं प्रभुं। विफलं सुकृतं जातं यन्मया समुपार्जितं। मत्पूर्वजैन कथितं सर्वम
र। तत्पुण्यं माव घायातु प्रसादात्तव केशव। दृष्टेतु तव वक्त्रे तु दुर्लभं तु वनत्रायं निवासितं देवकी पुत्र पुराणः सु
पापां धमस्त्वेषा कवितस्त्रिषु मालादयः स्तूनाः। चक्रेण हताः कोपात् मुक्तिं प्राप्ता महीधरा। अपघ प्रकृति कर्तव्यं मन्त्रे
तत्त्वेन संपूर्ण कादश्यां नलोकं यं कर्तव्यं जागरं सदा। महान्नत्याप्रकर्तव्यं प्रत्यहं पूजनं तव। पत्रा दैनोपिविद्धे
तु लोकसंयं वासरं न वा तत्र [illegible] याशि मया कार्या द्वादशी व्रत संयुता। भक्ति लगिवनी कार्या प्राणैरपि धनैरपि।
नित्यं नाम सहस्रं तु पठनीयं तव प्रियं। पूजा तु लसी पत्रैस्तु मया कार्या आदिविहि। तुलसी काष्ठ संभूता नामालाधृयां स
दा मया। नत्यं गीतं च कर्तव्यं संप्राप्ते तव वासरे। तुलसी काष्ठ संभूतं चंदनेन विलेपनं करिष्यामि तवाग्रे तु गुणा
नां न कीर्तनं। द्वारकायां प्रकर्तव्यं प्रत्यहं गमनं मया। चक्रकथा श्रवणं कार्यं नित्यं पुस्तकवाचनं। नित्यं पादोदकं न
त्वा मया धार्यं सु भक्तितः। निवेद्यं भक्षणं चैव करिष्यामि यतव्रतः। निर्माल्यं शिरसा धार्यं चित्रे दीयंसादरं मया। तव
द्वायदि पृष्ठे महणीयं सदा मया। यथा तथा प्रकर्तव्यं तव तुष्टि प्रजायते। सत्यमेतन्मया कृष्ण तवाग्रे तु प्रकीर्तितं
तं॥ श्रीकृष्ण उवाच॥ साधु साधु मयो राजन् गवेङ्कटशर्म द्विजोत्तम। तुष्टोहं तव वक्तव्यावतां छितं तत्त्वविष्यति। तवा
क्ति नियामं चश्र संतु ष्टोहं द्विजोत्तम। आगमिष्यति मल्लोके च यास्यपिनामहाः। पश्यायातत च निर्मुक्ता वंदस्व

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

त्प्रसादतः। आकारो गरुडारूढस्तत्र वस्त्रवेपिनां महाः। पितामहकृत्वा॥ वत्प्रसादेन सत्पुत्र मुक्तिं प्राप्तान संशयः। प्रेतयोनिवि
निर्मुक्ताः यास्यामः परमां गतिं। गोमतीनीरदानेन पिंडदानेन पुत्रक। प्रेतयोनिविमुक्ताः कृष्णवक्त्रावलोकनात्। तन्धन्य
मानुषे लोके पुत्रपौत्रप्रपौत्रकाः। दृष्ट्वा श्रीसोमनाथं च पश्येयुर्द्वारकां हरिं। धन्यावविधवा नारी कृष्णयात्रां करोति या।
विनाधमानेन लोकेऽस्मिन् कुलानां तारयेत् शतं। स्वपचोपि करोत्येवं यो यात्रां हरितीकरीं। स याति परमां मुक्तिं पितृ
लिः परिवारिताः। यः पुनस्तीर्थमन्यासं कृत्वातिभूतितत्रावि। विष्णुलोके गतिस्तस्य कल्पकोटिशतान्यपि। वंविना
स्तेन संप्रदत्ते दृष्ट्वा सोमेश्वरं प्रभुं। दृष्ट्वं कृष्णमुखं निव नस्नातो गोमतीजले। किं जलैर्बहुभिः पुण्यैस्तीर्थकी
टिसमुद्भवैः। न स्नातो गोमतीनीरे दृष्ट्वा सोमेश्वरं प्रभुं। दृष्ट्वा सोमेश्वरं यस्तु द्वारकां निवतिष्ठति। पितृकुलं तस्य तं पा
पं पितरो दिवि संस्थिताः। दृष्ट्वा सोमेश्वरादेवं कृष्णं दृष्ट्वा पुनः शिवं। सोपस्य कथितं पुण्यं यात्राशास्त्रसमुद्भवं। दृष्ट्वा सो
मेश्वरादेवं कृष्णं निव प्रपश्यति। मोहितेन गतं तस्य सर्वं सांसारिकं फलं। आगच्छत्र प्रलासे व कृष्णं पश्यति
नरः। प्रलासदत्तेत्र संशंकफलमाप्नोति यत्नतः। यस्मात् सर्वाणि तीर्थानि सर्वे देवास्तथा मखाः। द्वारकायं
समायांति त्रिकालं कृष्णसंनिधौ। तीर्थेनोनाविधैः पुत्र समधिगमनेन नहि। फलं समस्ततीर्थानि दृष्ट्वा दा
सलेन हानकं संज्ञराशंघेन नरके च निपातिनां। उद्धारितं न्हमिन्नार कृष्णादेवकिनंदनो।

संनिधौ सागरस्य वा स्थितः प्रीतमनाः कृष्णो लिप्सितः कामिनीपुरवं ब्रह्मा शिवश्च सूर्यश्च वासवाद्याः दिवौकसः। मत्स्या
प्राश्वराजानः पातालात् पंनगाश्वराः नद्यो नद्यश्च शैलाश्च वनान्युपवनानि च पुरीग्रामाणि रम्याणि सागराश्च
रासिवा यक्षाश्च गणगंधर्वाः सिद्धा विद्याधरास्तथा पंनगाद्याः सरस्वाश्चैव प्रकामदद्याद्दितः सुताः रक्षो विलीषणाद्याश्च
धनदो यक्षनायकः। ऋषयो मुनयः सिद्धाः सनकाद्याः स्वयोगिनः। ग्रहा नक्षत्राणि योगाश्च धर्मः परमवैष्णवः। यदि
विवित्रिपुलोकेपु तिष्ठातस्कारणं गमं श्रीकृष्णसंनिधौ नित्यं निष्ठात प्रत्यहं तदा नयंति पुरीं पुण्यां द्वारकां च
क्षासवितां तीर्थं तीर्थफलं प्रोक्तं नादेव मखसमं न वा सर्वतीर्थफलावाप्तिर्यत्कृतं कृष्णसेविना। स्नात्वा यास्मिन्ना
पुत्रस्यांप्रतं कृष्णदर्शनात् पिशाचयोनिनिर्मुक्ता यास्यामः परमां गतिं। द्वादशीविधसं पापं द्वारकायाः प्रभाव
नः। नष्टं पुत्र नस्माद्दुः संप्राप्तं परमं पदं। द्वादशीलोपसंजातं यत्त्वया पापमर्जितं। कृष्णस्य दर्शनात् क्षीणं
उत्पन्नद्वादशीव्रतं। रक्षरौप्यं येन नावधं दशमिसंलवं मुच्यते पुत्रनस्माद्दुः प्रेतयोनिभवास्पसि। प्रापश्चि
त्तं न तस्यास्ति मसराणां वासरं हरेः। यत्कुर्वंति न तयोनिमन्वंतरशतैरपि। त्रिलोकासंलवं पापं तबोलविति
न्नतलो। असमल्पं ये प्रकुर्वंति वासरं कृष्णसंनिधौ। प्रेतत्वं दुःखसंपुत्र दुःसहा यमयातना। तस्मात् पुत्र न कर्त
यं सम्यल्पं द्वादशीव्रतं। कारयंति च ये मन्याः कृष्णपुत्रा ब्रस्तेउकाः। प्रातयोनिप्रयास्यंति पिटलिः सहनान्न

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

या। द्वादशी दशमी विद्धा धनसंतान नाशनी। ध्वंसिनी पूर्वपुण्यानां कृष्णभक्तिप्रणाशिनी॥ स्वस्ति तेस्तु गमिष्यामि
ः प्रसादात् रुक्मिणीपते। प्राप्तं विष्णुपदं पुंगव पुनर्न्नवृत्तिनिर्न्न॥ श्रीकृष्ण उ०॥ वेदशर्मान् प्रसन्नोहं न
वलस्याद्द्विजोत्तम॥ शिवं धर्मे परित्यज्य यः चैशालास्मि विष्णुवः। न वसति निवर्षाणि न कृतं वासरं मम। संपू
र्णमन्यस्माद्दिने नवजानंने संशयः। एकेनैवोपवासेन त्रिस्पृशासंभवेन हि। द्वारकायाः प्रभावेन मद्भक्तो लोकतो
नहि। अविद्यामोहितानेव शिशक्तां ममार्चनं। न कृतं मत्प्रसादान्न तत्कृतं भविष्यति। विशाखायेरहंद्द
ष्टो द्वारकायां द्विजोत्तम। त्रिस्पृशा वासरा विव वंजुलीवासरं तथा। उन्मीलिनी दिने प्राप्ते यस्तत्वा पहोपवर्द्धने
नि वनस्यापराधस्य [illegible] स्तियदि न ब्रह्महत्याभवेतायन्मप्रलंतिपुण्यस्य यन्कृतस्यापिन्न्यूनतो। मत्पुरीदर्शने
क्रेतेद्दि ष्टः१८ नापि फलभागी भवेन्नरः। दृष्ट्वा समस्ततीर्थानि मत्पुरीं नहि पश्यति। वृथा परिश्रमस्तस्य संजनमो हफ
लमाप्नुयात्। अदृष्ट्वावंती [illegible] योगिप्रश्नासादीनि न्यूनतः। मत्पुरीदर्शनेनापि दृष्टानीह भवंत्यता म
मागताम्गारं यस्तु गृहेवा यत्र तत्र वा। कलौ करोति पुण्यानां समस्तानां लभेत् फलं। ९० न कलौ फल
दावहन दानानि मखाग्नयः। पुरी द्वारवती मुक्त्वा तानि वर्त्मम वासरं। माहात्म्यं द्वारकायास्तु शुद्धिने पठ
तत्रवा। पठनमत्पुरीपुण्यं लभते मत्प्रसादतः। मत्पुरी वसतां पुण्यं त्रिकालं मम दर्शनात्। न तत्फलमय

ने। [illegible] तसवर्षवर्जयीचातु मत्पुरीं नेत्रौ [illegible] शयां तिद्वारकां निवसंतिये ध्यानंपाषंडिनः सर्ववर्ज्याः॥
वाप्नोति यस्त्विदं पठते कलौ। कलिकालीव मथुरा अवंती च द्विजोत्तमाः। अयोध्या वनधामोया कांची विवाप्र मत्पुरी। शालि
ग्राममलवं वदरीवन श्रागया। कुरुक्षेत्रं पुष्करं च कुरुक्षेत्रं रहितं। प्रयागं च प्रभासं च कृत्रं विरादकं श्वरांस
गाद्वारं सौकरं च गंगासागरसंगमं। निमिषं दंडकारण्यं तथा वृंदावनं द्विजाः। सैंधवं चार्बुदारण्यं सर्वाण्यायतनानि च
वनानि मागधादीनि ऊषराणि द्विजोत्तमाः। शैलराजादयः शैला हिमाद्रिस्थावरादिये। गंगाद्यास्तु सरितो न
तलेयानिसंति वै तीर्थानि त्रिषु लोकेषु द्विज सर्वमाश्रयाः। प्रभुंजति गोमतीनीरे द्वारकायां कलौ युगे। नास्ति
वित्रिषु लोकेषु पुरी द्वारवती समा। तस्मात्कलियुगे प्राप्ते सेवनीया महापुरी। विप्रवर्षिते प्राप्ते मत्पुरी
मम दर्शने। अन्यायं ग्रहणौ मृत्युर्मत्प्रसादाद्भविष्यति। त्रिस्पृशावासरे प्राप्ते विशाषे शुक्लपक्षतः। संयो
गे बुधवासरेस्यात्तिथ्यां भौमामायतः। दशमद्वारमासाघतव प्राणान्निर्गमं भविष्यति न संदेहो मत्प्रसादान्नसुरा। स्म८
स्वस्थानं गच्छ विप्रेंद्र सर्वान्कामान्नवाप्ससि। मद्भक्तानां युगांतपि विनाशो नोपपद्यते। मद्भक्तं वर्द्धनं पुंसां मिहलो
के परे पि वा। मात्सुलं विद्यते किंचित्। कलौ कोटिनयद्वि विर्भाव अन्यां एवं प्रपन्नानां भागमपरिश्रमं। वकुर्त्वेशाकरंदु
स्वं जायते पुनः पुनः। मद्भक्तिभाविनां लोके गमागमपरिश्रमं। जायते नैव मर्त्यानां महिनोपास्ति कुर्वतां
पुण्यं सुसंचितं मानिकल्पकोटि शतानि च। सुराल्यंये प्रकुर्वंति मुक्तिं दं मम वासरं। इत्युक्त्वा भगवान् कृष्णस्तु
~~तत्रांतर्धिभं [illegible] गयावाद्वारकायां मत्पुरी [illegible] ततः कामो [illegible] मह्यो~~

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

श्रीवक्रे प्रतापवान्। दृष्ट्वा सर्वज्ञानैः आर्वल्लक्षानमितकंधरैः। नमस्कृत्यो विर्वितः ध्यानः अर्चनो गीतनर्तनैः। तोषितः
परया भक्त्या रुक्मिणीनंदनो हरिः। दुर्वासा सोपि दृष्ट्वा सप्रणम्य च मुकुंदमुखः। स्तवैः संतोषयामास कृष्णसहस्राख्या
दिकैः स्तुतिः। स्वस्थानं प्राप्य विप्रर्षिः कृष्णस्याराधनं प्रति। यत्नं प्रकुरुते नित्यं द्वादशीव्रततत्परः। ततो वर्षशतान
शर्म गत्वा द्वारवतीं पुरीं। प्राप्तवान् कृष्णप्रासादस्थानं कृत्वा मोदं गगा महा। इंद्रप्रस्थनवाख्यातं माहात्म्ये द्वार
कायुता। पुनराख्य प्रवक्ष्यामि यच्छेमनसि रोचते। स्तवतां पठतां चैव माहात्म्यं द्वारकायुता। सर्वं फलमवाप्नो
ति कृष्णेन कथितं वचः। विस्तारयन्ति लोके स्मरन् लिखितं यस्य वेश्मनि। प्रत्यहं द्वारकापुण्यं प्राप्स्यते कृष्ण
संलवं। इति स्कापसेद्वारकामाहात्म्ये॥ २४॥ ॐ नमो श्रीनारायणाय॥ निवृत्ताकार वासेन्ये सर्वीयापि
हृयं गते। अर्जुनो जातितियुक्तान्मागतो कृष्णसंनिधौ। प्रदक्षिणां ततः कृत्वा प्रणम्य शिरसा भुवि। कृतांज ५५
लिपुटो भूत्वा चेदं वचनमब्रवीत्। अद्यापि संशयं कृष्ण हृदये मम वर्तते। शंखोद्धारक इत्येतन्माहात्म्ये
श्रुतु यामयहं। शंखिनो दर्शनाद्देव किं पुण्यं तु कुशस्थरे। रुक्मिणी अंशोदके च किं पुण्यं प्रियमकालो। त्रि
लोचनेतु किं पुण्यं किं पुण्यं तु कलिंगकुंडके। चतुर्मुखे तु किं पुण्यं किं पुण्यं ध्यानदर्शने। श्रीभगवानुवाच॥
साधु साधु महाबाहो परिपृष्टं त्वया प्रियं। अहं तत्कथयिष्यामि यत्सुरैरपि दुर्लभं॥ ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts